

Kiállítás

Név	Kor	Terem	Leírás
Termékenység idola	Körös-kultúra	Termékenység idola	<p>Nagyjából 9000 évvel ezelőtt történt, hogy a Körös-kultúrának nevezett népcsoport feltűnt ezen a területen. A Balkán felől vándoroltak ide, és magukkal hozták a korszak legnagyobb újítását, a földművelést. Ez hatalmas előrelépés volt az addigi halászó-vadászó-gyűjtögető életmódhoz képest: a megtermelt gabonafélék sokkal több ember ellátását tették lehetővé, és az ekkoriban elterjedő háziállatok számára is táplálékul szolgáltak.</p> <p>Ezek a változások tovább formálták az emberek életét: megnőtt a népesség, ezzel együtt pedig új technikai vívmányok is elterjedtek: a csiszolt kőeszközök sokkal fejlettebbek lettek, és feltalálták az égetett agyagedényeket. Az öltözködésben az állati bőrok mellett megjelentek a fonalakból szőtt ruhák is. Elterjedtek a földfelszínre épített vert falú lakóépületek.</p> <p>Ezek az átalakulások a hitvilágot is formálták. A korabeli ember hitének középpontjában a termékenységkultuszok álltak: ezekben fejeződött ki szoros függésük a földműveléstől, az időjárástól, a természettől.</p> <p>A terem középpontjában álló szobrocska ennek a hitvilágnak a megtestesítője. A kutatás ezeket a szobrokat istennőknek véli, egyes vélemények szerint a leegyszerűsített forma a duális világ férfi-női pólusát jelöli. Ilyen zsírfarú idorból több ezer került elő Közép-Ázsiától a Kárpát-medencéig, jelezve ennek a kultúrának és hitvilágnak az elterjedését. Nevüket a rendkívül felnagyított alsótestükről kapták. Ennek a szobrocskának a darabjai más-más gödörből, egymástól távolról kerültek elő: szinte biztos, hogy szándékosan törték darabokra és ásták el ezeket a darabokat. A szobor orra hegyes, szemét, száját vízszintesen bekarcolt minta jelzi, míg a női jegyeket bekarcolt vonallal és rátett, pasztikus dudorral jelképezték. Homlokán, fején, nyakán és hátán hosszú, fürtökbe rendezett, piros festéknyomos hajbrázolás látható, míg fenékrészét, combját bekarcolt geometrikus minta díszíti.</p> <p>A jobb oldali falon látható vitrinekben a korszak mindennapi életének jellegzetes tárgyait mutatjuk be. Ezek között megtalálhatóak a földművelés eszközei (pl. agancsból készült kapa, sarló kőbetétei), de bemutatjuk a csiszolt kőbaltákat, a távoli vidékekről hozott könyersanyagot, a mindennapokban használt csont eszközöket (pl. kanalakat, árat, tűket), és a hitvilágra jellemző oltárokat, ember- és állatalakú szobrokat is.</p>

Tárgyak

Leltári szám	Név	Leírás	Méret	Anyag	Lelőhely	Ásató
--------------	-----	--------	-------	-------	----------	-------

78.85.21. MMM	Agancseszköz	Szarvasagancs felső részéből készült: az egyik külső ág az eszköz száráként, nyeleként, míg a másik ütőfelületként szolgált. A felső rész mindkét vége megmunkált, a többi ágakat leválasztották. Az eszköz másik végénél kopás-, illetve használatra utaló nyomok láthatóak, de feltételezhető, hogy mindkét ütőfelület használatban lehetett.	H: 31 cm	Szarvasagancs	Endrőd–Szujókereszt	Makkay János (1976)
94.3.6. TSM	Agyag mécses, oltár	Szürkésbarna, kézzel formált agyag, négylábú mécses, oltár. A kúpos tálrészének csak az alsó csonkja maradt meg. A lefelé kissé szétálló lábak között az oldalait 4-4 árkádszerűen benyomott mélyedés tagolja. Díszítetlen.-	Fá: 18,5 cm, Ma: 10,4 cm, Pá: 12,2 cm	Agyag	Endrőd–Páskum, Iványi-köz	Makkay János (1986)
73.1.20. TSM.	agyag szövőszék nehezék	kézzel formált, kúp alakú, lapos, vörösre égett agyag nehezék. Felső részén átlukasztott	H: 7 cm, Sz: ~ 7,4 cm	Agyag	Szarvas-Kovács-halom	Palov József gyűjtése (1969)
78.15.1	csiszolt csontár	csiszolt, elhegyesedő végű csontár	Méret: 12cm	csont	Szarvas–Szappanos	Makkay János (1975)
94.8.5.3. TSM	csiszolt csontkanál	szarvasmarha bordájából készült, csiszolt csontkanál. Teljesen ép. Kanál része levél formájú, nyelének végén baloldalt kiszélesedő fogantyú látható.	H: 12,2 cm	csont	Szarvas-Egyházföld	Makkay János (1988)
78.22.4.MMM	csiszolt kőbalta	szürke színű, csiszolt, szerszámként használt kőbalta.	H: 5,5 cm, Sz: 3,2 cm	-	Szarvas–Szappanos	Makkay János (1976)
78.85.10.MMM	csiszolt kőbalta	szürke színű, csiszolt, szerszámként használt kőbalta.	H: 7,5 cm, Ma.: 3,5 cm	-	Endrőd–Szujókereszt	Makkay János (1976)
78.24.3	edénybe helyezett kőnyersanyag-depó	egy kövekből és agyagtapasztásból épített tűzhely közelében 75 cm mélyre ásva került elő egy kis gömbös testű, kézzel formált edény, melyet egy vastag edényaljrésszel fedtek le. Benne 101 darab kőszilánk volt. A kőnyersanyag-depó ritkaleletnek számít a kultúra haza anyagában	Ma: 13 cm, Sz: 15 cm	-	Endrőd–Szujókereszt	Makkay János (1976)

78.24.4	edénybe helyezett kőnyersanyag-depó	egy kövekből és agyagtapasztásból épített tűzhely közelében 75 cm mélyre ásva került elő egy kis gömbös testű, kézzel formált edény, melyet egy vastag edényaljrésszel fedtek le. Benne 101 darab kőszilánk volt. A kőnyersanyag-depó ritkaleletnek számít a kultúra haza anyagában	Ma: 13 cm, Sz: 15 cm	-	Endrőd–Szujókereszt	Makkay János (1976)
78.24.5	edénybe helyezett kőnyersanyag-depó	egy kövekből és agyagtapasztásból épített tűzhely közelében 75 cm mélyre ásva került elő egy kis gömbös testű, kézzel formált edény, melyet egy vastag edényaljrésszel fedtek le. Benne 101 darab kőszilánk volt. A kőnyersanyag-depó ritkaleletnek számít a kultúra haza anyagában	Ma: 13 cm, Sz: 15 cm	-	Endrőd–Szujókereszt	Makkay János (1976)
94.7.11. TSM	ember alakú edény	vörösesbarna, kézzel formált, ember alakú agyagedény. Hátsó részén puttony alakú kialakítással, az előoldalán az arc (orr, szemek), valamint a két mell jelölésével.	Ma.: 6,3 cm, Sz: 5,8 cm	agyag	Endrőd - Páksum	Makkay János (1987)
-	hosszúkás csonttárgy	csiszolt, hosszúkás, két oldalán elhegyesedő végű csonttárgy	H: 17 cm	csont	-	-
78.33.1. MMM	relief díszű edénytöredék	szürkésbarna, kézzel formált edény emberi alakot mintázó, plasztikus díszű oldaltöredéke.	H:~18 cm, Sz: ~15 cm	-	Endrőd–Öregszőlők II.	Makkay János (195)
78.34.29. MMM	relief díszű edénytöredék	szürkésbarna, kézzel formált edény női alakot mintázó, plasztikus díszű oldaltöredéke.	H: 14,7 cm, Sz: 7,8 cm	-	Endrőd–Szujókereszt	felszíni gyűjtés
78.21.2	sarló kőbetétei	aratásra szolgáló, fából készült sarló kőbetétei. A sarlók kőbetétei főként kovából, vagy obsziániából készülhetnek. Kisméretűek, általában 1-3 centiméteresek a kőpengék.	H: 3,2 cm	-	Szarvas-Egyházföld	Makkay János (1977)
78.21.6	sarló kőbetétei	aratásra szolgáló, fából készült sarló kőbetétei. A sarlók kőbetétei főként kovából, vagy obsziániából készülhetnek. Kisméretűek, általában 1-3 centiméteresek a kőpengék.	H:2,7 cm	-	Szarvas-Egyházföld	Makkay János (1977)

78.21.8	sarló kőbetétei	aratásra szolgáló, fából készült sarló kőbetétei. A sarlók kőbetétei főként kovából, vagy obszidiánból készülhettek. Kisméretűek, általában 1-3 centiméteresek a kőpengék.	H:3 cm	-	Szarvas-Egyházföld	Makkay János (1977)
94.6.1	zsírfarú agyagszobor (idol)	A zsírfarú nőt ábrázoló phallostestű agyagszobor két töredéke: felsőtest és a bal alsótest. Az idol mindkét része más-más gödörből, egymástól távolabb került elő, Makkay János 1978-as ásatása során Endrőd-Szujókereszt lelőhelyen. A szobor orra hegyes, szemét, száját vízszintesen bekarcolt minta jelzi, míg a női princípiumokat bekarcolt vonallal és rátett, plasztikus dudorral jelképezték. Homlokán, fején, nyakán és hátán hosszú, fürtökbe rendezett, piros festéknyomos hajábrázolás látható, míg fenékrészét, combját bekarcolt geometrikus minta díszíti.	M.: 19 cm	kézzel formált, karcolt díszítésű kerámia	Endrőd-Szujókereszt	-
78.88.1. MMM	zsírfarú női alakot formáló szobrocscsa	szürkésbarna, kézzel készített, női alakot formáló agyagszobrocscsa. Orra hegyes, szemét, száját vízszintesen bekarcolt minta jelzi, míg a női princípiumokat bekarcolt vonallal és rátett, plasztikus dudorral jelképezték. Fenékrésze felnagyított, ún. zsírfarú. Méretek: M: 10,9 cm. Lelőhely: Endrőd-Lyukas-halom. Felszíni gyűjtés: felszíni leletként került elő az 1970-es évek közepén, a Magyar Régészeti Topográfia munkálatai során.	M: 10,9 cm	agyag	Endrőd-Lyukas-halom	felszíni gyűjtés
-	zsírfarú női alakot formáló szobrocscsa	szürkésbarna, kézzel készített, női alakot formáló agyagszobrocscsa. Felsőteste hengeres, alsóteste két részből összeragasztott. Hátulján két dudor jelzi a zsírfarúságot	M: 4,6 cm, Sz: 3,9 cm	agyag	-	-
94.7.12. TSM	zsírfarú női alakot formáló szobrocscsa	szürkésbarna, kézzel készített, női alakot formáló agyagszobrocscsa. Felsőteste hengeres, alsóteste két részből összeragasztott. Hátulján két dudor jelzi a zsírfarúságot.	M: 9,2 cm, Sz: 3,5 cm	agyag	Endrőd-Páksum, Iványi-köz	Makkay János (1988)

Vitrinek

Név	Leírás	Kor
-----	--------	-----

Agancseszköz	Agancseszközök vitrin	Neolit
Agyag mécses	Agyag mécsesek vitrin	Körös-kultúra
Agyag pecsétlők	Agyag pecsétlők vitrin	Körös-kultúra
állatalakos edénytöredékek	állatalakos edénytöredékek vitrin	Körös-kultúra
antropomorf agyag szobrok	antropomorf agyag szobrok vitrin	Neolit
Csonteszközök	1, Csiszolt csontkanál Szarvasmarha bordájából készült, csiszolt csontkanál. Teljesen ép. Kanál része levél formájú, nyelének végén baloldalt kiszélesedő fogantyú látható. Méretek: H: 12,2 cm Lelőhely: Szarvas–Egyházföld Ásató: Makkay János (1988) 2, Hosszúkás csonttárgy Csiszolt, hosszúkás, két oldalán elhegyesedő végű csonttárgy. Méret: 17 cm Lelőhely: - 3, Csiszolt csontár Csiszolt, elhegyesedő végű csontár. Méretek: 12 cm Lelőhely: Szarvas–Szappanos Ásató: Makkay János (1975)	Neolit
ember alakú	-	Neolit
emberábrázolásos, relief edénytöredékek	emberábrázolásos, relief edénytöredékek	Neolit
Kőbalták	Kőbalták	Neolit
Kövek és edény	Edénybe helyezett könyersanyag-depó Egy kövekből és agyagtapasztásból épített tűzhely közelében 75 cm mélyre ásva került elő egy kis gömbös testű, kézzel formált edény, melyet egy vastag edényaljrésszel fedtek le. Benne 101 darab kőszilánk volt. A könyersanyag-depó ritka leletnek számít a kultúra hazai anyagában. Méretek: Ma: 13 cm, Sz: 15 cm Lelőhely: Endrőd–Szujókereszt Ásató: Makkay János (1976)	Neolit

Nehezékek	<p>1, Agyag szövőszék nehezék</p> <p>Kézzel formált, kúp alakú, lapos, vörösre égett agyag nehezék. Felső részén átlukasztott.</p> <p>Méret: H: 7 cm, Sz: ~ 7,4 cm</p> <p>Lelőhely: Szarvas–Kovács-halom</p> <p>Palov József gyűjtése (1969)</p> <p>2, Agyag nehezék</p> <p>Kézzel formált, négyszögletes, vörösre égett agyag nehezék.-</p> <p>Méret: Ma.: ~ 6,4 cm, Sz:~ 10 cm</p> <p>Lelőhely: Endrőd – Szujókereszt</p> <p>Ásató: Makkay János (1976)</p>	Körös-kultúra
Sarló kőbetétek	Sarló kőbetétek vitrin	Neolit